

Historia 26.3.2021

Lopulliset hyvän vastauksen piirteet 18.5.2021

Historian näkövammaisten korvaavan kokeen hyvän vastauksen piirteet löytyvät erillisenä tiedostona Hyvän vastauksen piirteet -osiosta lautakunnan verkkosivuilta.

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 3) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ilmenevät perusteet, joiden mukaan koesuorituksen lopullinen arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksestaan saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Lopulliset hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaa tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastausvaihtoehtoja tai hyväksytyyn vastauksen kaikkia hyväksytyjä yksityiskohtia. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat arvostelumerkinnot katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne tai niiden puuttuminen näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Historian kokeessa keskeisinä arvioinnin kohteina ovat historian oppiaineelle ominaiset taidot ja ajattelutavat, opetussuunnitelman mukaisten sisältöjen hallinta ja historian keskeisten käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena ovat myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti historiallisia lähteitä ja tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä sekä vertailla historiallisia kysymyksiä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa.

Vastauksista tulee käydä ilmi, että kokelas ymmärtää eri aikakausien luonnetta ja osaa suhteuttaa oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja niiden historiallisiin yhteyksiin. Hän hallitsee historian keskeiset käsitteet, joita ovat esimerkiksi aika, muutos ja jatkuvuus. Niin ikään hän hahmottaa syy-yhteyksiä. Aineistotehtävissä kokelas osaa arvioida ja hyödyntää tekstejä ja visuaalisia aineistoja kriittisesti. Pohdintatehtävissä ja ristiriitaista tietoa sisältävissä tehtävissä kokelas osoittaa ymmärtävänsä historialliseen tiedonmuodostukseen liittyvän tulkinnallisuuden sekä syy-yhteyksien monitahoisuuden ja kompleksisuuden. Kokelas osaa arvioida menneisyyden ilmiöitä ja ihmisen toimintaa kunkin ajan omista lähtökohdista sekä erottaa tuon ajan näkökulmat nykyajan näkökulmista. Arvioinnissa kiinnitetään

huomiota kokelaan kykyyn rakentaa tiedoistaan jäsentyneitä kokonaisuuksia sekä taitoon erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan.

Alla oleva taulukko on tarkoitettu arvostelutyön avuksi. Siinä otetaan huomioon erityisesti myös vastausten taitotavoitteisiin liittyvät ulottuvuudet. Sarakkeissa esitetyt kuvaukset ovat esimerkinomaisia.

Tehtäväkohtaisissa hyvän vastauksen piirteissä arvostelukriteerit on annettu kaksiporraisesti eli hyvälle vastauksille (vähintään 35 % tehtävän pistemäärästä) ja kiitettäville vastauksille (vähintään 70 % tehtävän pistemäärästä). 20 pisteen tehtävissä hyvästä vastauksesta saa 7–13 pistettä ja kiitettävästä 14–20 pistettä, 30 pisteen tehtävissä vastaavasti 11–20 ja 21–30 pistettä.

	0	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus, käsitteiden täsmällisyys	Vastaus ei sisällä lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Vastaus on niukkasisältöinen, tai se sisältää paljon epäolennaisuuksia. Tehtävään on vastattu vain osittain. Käsitteiden hallinta on puutteellista.	Vastaus sisältää verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta on hyvää.	Vastaus sisältää olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja. Tietojen ja käsitteiden hallinta on täsmällistä.
Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus	Vastaus on jäsentymätön ja sekava. Väitteitä ei ole perusteltu.	Vastauksen rakenne on luettelomainen tai epäselvä. Aiheen tarkastelu on heikosti erittelevää. Väitteitä on perusteltu niukasti.	Vastaus on joiltakin osin analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista, vaikka sisältää paikoitellen puutteita. Väitteet on perusteltu verrattain hyvin.	Vastauksen yleisote on analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista ja argumentoivaa, ja väitteillä on hyvät perustelut.
Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja	Vastaus ei sisällä minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Vastauksessa ei ole merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Vastauksessa on vähäisiä merkkejä lähdekriittisyydestä sekä joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Vastauksessa on paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja sekä joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Vastauksessa on joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Vastauksessa on terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Vastaus sisältää moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista on vastauksessa monin paikoin.

Osa 1: 20 pisteen tehtävät

1. Merireittien kehitys (20 p.)

1.1 (8 p.)

Kokelas ymmärtää Suezin (1869) ja Panaman (1914) kanavien rakentamisen aikaansaaneen sen, ettei purjehtiminen Afrikan ja Etelä-Amerikan ympäri ollut enää tarpeellista. Kanavien rakentaminen nopeutti matkaa, mikä oli eduksi maailmankaupalle. Uudet merireitit olivat myös taloudellisesti edullisempia, mikä edesauttoi ihmisten ja tavaroiden liikkumista.

1.2 (12 p.)

Hyvässä vastauksessa käsitellään joitakin tehtävänannossa rajatulla ajanjaksolla (1400-luvulta nykypäivään) tapahtuneita merenkulkuun liittyviä teknisiä innovaatioita ja perustellaan, miksi ne olivat merkittäviä. Kokelas voi käyttää sanan ”innovaatio” synonyymina ”keksintöä”.

Kiitettävässä vastauksessa innovaatioita käsitellään kattavasti ja niiden merkitystä analysoidaan syvällisemmin. Kokelas antaa joitain esimerkkejä keskeisimmistä innovaatioista, kuten alusten runkojen kehittyminen merikelpoisemmiksi 1400-luvulla sekä kompassin käyttöönotto. Nämä innovaatiot mahdollistivat löytöretket. Mm. kronometrin keksiminen 1700-luvun alussa teki mahdolliseksi määritellä aluksen sijainti tarkemmin. 1800-luvun merkittäviä innovaatioita olivat höyryvoiman käyttöönotto merenkulussa sekä potkurin keksiminen, joka mahdollisti höyryvoiman tehokkaan hyödyntämisen. Tämän jälkeen purjelaivoja käytettiin lähinnä pitkillä avomeripurjehduksilla, joilla hiilivarastoa ei voitu täydentää. Kokelas voi myös käsitellä uudempia innovaatioita, esim. satelliittinavigointia, tutkaa tai standardisoitua merikuljetuskonttia. Esimerkkien antamisen lisäksi kokelas analysoi laajemmin joitakin innovaatioiden vaikutuksia, esimerkiksi meriliikenteen vaikutusta globalisaation ja vapaakaupan kasvuun, kanavien merkitystä suurvaltapolitiikan välineenä tai meriliikenteen aiheuttamia ympäristöhaittoja, kuten päästöjen kasvua.

2. Dekolonisaation syyt (20 p.)

Dekolonisaatio tarkoittaa Euroopan valtioiden siirtomaiden itsenäistymistä etenkin Afrikassa ja Aasiassa. Hyvässä vastauksessa dekolonisaation syitä ja seurauksia kansainvälisissä suhteissa pohditaan yleisellä tasolla. Esimerkiksi seuraavia seikkoja voi tuoda esiin: Dekolonisaation perussyyt olivat tyytymättömyys siirtomaavaltioiden harjoittamaan taloudelliseen hyväksikäyttöön ja heräävä nationalismi sekä kasvava tietoisuus kolonialismin epäoikeudenmukaisuudesta, kuten siihen liittyvästä rasismista. Toinen maailmansota oli tärkeä vedenjakaja, sillä maailmansotien heikentämien siirtomaavalttojen, kuten Britannian ja Ranskan, oli aikaisempaa vaikeampi hallita siirtomaitaan ja siirtomaavaltaa oli vaikeaa perustella esimerkiksi YK:n ihmisoikeusjulistuksen vuoksi. Dekolonisaatio merkitsi, että perustettiin lukuisia uusia itsenäisiä valtioita, ja ne pyrkivät saamaan enemmän vaikutusvaltaa maailmanpolitiikassa. Esimerkiksi 1960-luvulla syntyi uusien itsenäisten valtioiden kesken sitoutumattomien valtioiden liike, joka muodosti ”kolmannen maailman” idän ja lännen välillä kylmän sodan aikana.

Kiitettävässä vastauksessa tuodaan esille kylmän sodan vaikutus ”kolmansiin maihin” sekä poliittisen, ideologisen ja uskonnollisen valtataistelun merkitys itsenäistyneiden maiden kansainvälisille suhteille ja asemalle. Vastauksessa dekolonisaation syitä ja seurauksia tarkastellaan myös lähemmin yhden tai useamman esimerkin avulla, kuten Vietnamin sota, Intian itsenäistyminen ja nousu suurvallaksi, Etelä-Afrikan apartheid.

3. Alkoholi- ja historiapolitiikkaa (20 p.)

3.1 (12 p.)

Hyvässä vastauksessa todetaan, että 1900-luvun alkoholipolitiikkaan vaikutti sivistyneistön huoli kansan alkoholinkäytöstä ja raittiusliikkeen nousu 1800-luvun puolivälin jälkeen. Vastauksessa todetaan, että itsenäistymisen jälkeen vuonna 1919 säädetyin kieltoain kumoaminen johtui lain negatiivisista seurauksista, kuten alkoholin salakuljetuksesta ja laittomasta viinanpoltosta. Kieltoain rikkomisen yleisyyden katsottiin myös vähentävän lainkuuliaisuutta laajemminkin. Alkon monopoli ja sen vähittäinen kaventuminen esimerkiksi keskioluen siirtyessä tavallisiin kauppoihin voidaan nähdä merkinä siirtymisestä jonkin verran vapaampaan alkoholipolitiikkaan 1900-luvun lopulla.

Kiitettävässä vastauksessa tuodaan esiin työväenliikkeen vaikutus raittiusliikkeen taustalla. Kiitettävässä vastauksessa käsitellään myös esimerkiksi neuvoa antavaa kansanäänestystä ennen kieltoain kumoamista vuonna 1932, vähitellen lisääntyviä vaatimuksia Alkon roolin muuttamisesta ja vähemmän säädellystä alkoholipolitiikasta sekä muiden Euroopan maiden, erityisesti naapurimaiden, vapaamman alkoholipolitiikan ja kevyemmän alkoholin verotuksen vaikutuksia Suomessa jo ennen 2000-lukua. Muutoksen taustaksi voidaan esittää muun muassa yhteiskunnan arvojen muuttuminen.

3.2 (8 p.)

Vastauksessa oivalletaan, että alan keskeinen toimija eli Panimoliitto haluaa luoda myönteisen kuvan oluen valmistuksesta ja käytöstä Suomessa kautta aikojen. Videossa luodaan kuva oluesta osana suomalaista kulttuuria. Kokelas tuo esiin esimerkiksi, että esihistoriallisena aikana tunnettiin oluen valmistuksen taito tai että emämaassa Ruotsissa tunnustettiin 1500-luvulla suomalaisen oluen korkea laatu. Kokelas liittää myönteisen kuvan rakentamiseen myös sen, että valtiovalta, joka alkaa rajoittaa oluen käyttöä 1800-luvulla, kuvataan jäykäksi ja määrälliseksi. Videossa myönteistä kuvaa täydennetään korostamalla kotimaisen työllisyyden tukemista 2000-luvun alussa. Jos kokelas tulkitsee videon audiovisuaalisia elementtejä, sitä pidetään ansiona.

4. Taide ja kaupunkien muutos (20 p.)

4.1 (8 p.)

Vastauksessa teokset kytketään taidehistorialliseen kontekstiinsa. Kokelas voi tuoda esiin seuraavia seikkoja: Raguenet´n teos edustaa rokokoota, 1700-luvulla Ranskassa syntyynyttä tyyliisuuntaa. Tyyliisuunnalle ominaisella tavalla maalauksen sävyt ovat vaaleita ja hempeitä pastellivärejä ja kuvaus pyrkii yksityiskohtaiseen tarkkuuteen. Kokelas osoittaa maalauksesta määritelmän tueksi yksityiskohtia, esimerkiksi etualalla kävelevien pariskuntien vaatetuksen tai vaunujen tyylin. Tyyliisuunnan ihanteellisuuteen ei kuulu kaupungistumisen epäkohtien kuvaaminen. Monet´n maalaus on tyyliiltään impressionistinen. Impressionismi oli 1800-luvun loppupuolen ranskalainen tyyliisuunta, joka pyrki vangitsemaan katoavan hetken tunnelman. Tyyli korostaa taiteilijan sisäistä elämystä. Monet oli yksi suuntauksen perustajista. Impressionismille on ominaista ääriviivojen häivyttäminen ja rajattomuus sekä valon ja varjon vaihtelu. Maalauksessa esimerkiksi ulko- ja sisätilat sulautuvat kokonaisuuteen, ihmisten yksilölliset piirteet eivät ole yhtä merkityksellisiä kuin Raguenet´n maalauksessa ja mittasuhteet ovat epätarkat.

4.2 (12 p.)

Vastauksessa esitellään joitakin keskeisiä muutoksia ja pohditaan niiden syitä. Kokelas tuo esiin, että muutosten taustalla vaikuttaa teollistuminen, määrittelee käsitteen ja sijoittaa muutoksen alkamisen 1700-luvun lopun Englantiin sekä toteaa sen levinneen 1800-luvun alussa mm. Ranskaan ja Saksaan. Lisäksi vastauksessa voidaan tuoda esiin seuraavia seikkoja: Keskeisiä muutoksia aikakaudella olivat kaupungistuminen ja kaupunkien kasvu. Arkielämään vaikuttivat mm. hygienia ja sanitaatio, kaupunkien joukkoliikenteen syntyminen ja katujen valaiseminen öljy- ja sähkövalaistuksella. Toisaalta varsinkin kaupungistumisen alkuvaiheessa kehitykseen liittyi monenlaisia varjopuolia, kuten slummiutuminen, lapsityövoiman käyttö ja ilmansaasteet.

Kiitettävässä vastauksessa esitetään joitain huomioita vaikutuksista myös esim. sukupuolirooleihin, perhe-elämään, vapaa-aikaan, koulutukseen ja eri yhteiskuntaluokkien arkielämään. Arkielämän muutosten taustalla olivat mm. lääketieteen ja lainsäädännön kehittyminen, esimerkiksi lapsikuolleisuus väheni merkittävästi ja lapsityövoiman käyttöä alettiin rajoittaa. Ansiokkaassa vastauksessa havaitaan, että muutos eteni eri tahtia eri alueilla. Vastauksessa Raguenet'n ja Monet'n maalausten mielekäs käyttö on lisäansio. Raguenet edustaa aikaa ennen Pariisin teollistumista, Monet taas Pariisia, jossa teollistuminen on jo aiheuttanut merkittäviä muutoksia. Esimerkiksi Monet'n kuvaamat väkimassat, höyryveturi ja raiteet sekä ilmansaasteet puuttuvat Raguenet'n kuvauksesta.

5. Naisten asema keskiajalla (20 p.)

5.1 (10 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas ymmärtää Ruotsin läsnäolon Karjalassa liittyvän valtakunnan asteittaiseen laajenemiseen itään nykyisen Suomen ja osin nykyisen Venäjän alueelle. Valtakunnan laajenemisen myötä Ruotsin lait ulotettiin myös Karjalaan. Tähän prosessiin kuului niin sanottu kolmas ristiretki, joka suuntautui vuonna 1293 Karjalaan. Ruotsalaisten asemaa Karjalassa vahvistamaan rakennettiin 1200-luvun lopulla Viipurin linna. Sodat Novgorodia vastaan jatkuivat vuonna 1323 solmittuun Pähkinäsaaren rauhaan asti. Kuningas Birger Maununpojan kirjeen julkilausuttu tarkoitus oli suojella naisten fyysistä koskemattomuutta, henkeä ja omaisuutta levottomalla rajaseudulla.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas käsittelee Ruotsin valtakunnan laajenemista nykyisen Suomen alueelle yksityiskohtaisemmin. Kokelas ymmärtää Ruotsin ja Novgorodin välisen valtataistelun Karjalan hallinnasta.

Kokelas voi käsitellä esimerkiksi sitä, miten Suomi liitettiin kiinteämmin Ruotsin valtakuntaan ja roomalaiskatoliseen kirkkoon, sekä ruotsinkielisen väestön muuttoa Ruotsista Suomen rannikkoseuduille. Kokelas analysoi kuningas Birger Maununpojan kirjettä yksityiskohtaisesti ja toteaa sen kertovan esimerkiksi naisten haavoittuvasta asemasta 1300-luvun Ruotsissa. Kokelas voi nostaa esiin myös Ruotsin hallinnon roolin kirjeen synnyssä (kuninkaan ja valtaneuvoston yhteistyö) tai sen, että suojelukirjeen tarkoituksena oli lisätä paikallisväestön myötämielisyyttä Ruotsia kohtaan.

5.2 (10 p.)

Hyvässä vastauksessa ymmärretään naisen aseman olleen keskiajan Suomessa mieheen nähden alisteinen – nainen eli joko vanhempiansa tai miehen holhouksen alaisena. Aviopuoliso tai sukulaismies esimerkiksi hallitsi naisen omaisuutta, eikä nainen voinut toimia itsenäisesti oikeudessa. Avioliitot päätettiin sukujen keskinäisinä sopimuksina, eikä naisella ollut yleensä mahdollisuutta vaikuttaa puolison valintaan. Naisilla oli kuitenkin oikeus periä vanhempansa, joskin he saivat pienemmän perintöosuuden kuin pojat.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas ymmärtää, että naisen asema ei ollut kaikissa tapauksissa samanlainen. Aatelissäätyn kuuluvilla naisilla oli enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä kuin rahvaan naisilla. Luostariin nunniksi menneillä naisilla oli mahdollisuus saada koulutusta ja oppia lukemaan sekä kirjoittamaan. Lesken itsemääräämisoikeus oli suurempi kuin naimattoman naisen tai aviiovaimon, ja lesket saattoivat esimerkiksi käydä kauppaa. Kokelas voi myös todeta, että naisten asema keskiajan Suomessa oli kuitenkin parempi kuin Keski- ja Etelä-Euroopassa, missä omaisuuden perivät tavallisesti vain pojat.

6. Alkuperäiskansojen yhteiset intressit (20 p.)

Hyvässä vastauksessa nostetaan esiin aineistosta joitakin alkuperäiskansojen yhteisiä ongelmia ja pohditaan niiden syitä. Kokelas osoittaa ymmärtävänsä, mitä termi alkuperäiskansa tarkoittaa, ja havaitsee, että aineiston mukaan aivan keskeinen alkuperäiskansoille yhteinen ongelma on kysymys maanomistuksesta. Kokelas voi tuoda esiin seuraavia seikkoja: Sekä eteläamerikkalaiset alkuperäiskansat että Suomen saamelaiset ovat perinteisen kulttuurin ja elinkeinon (saamelaisilla porotalous) myötä kytkeytyneitä omaan maahan. Monilla alkuperäiskansoilla ei ole kulttuurista itsehallintoa eikä perinteistä elinkeinoa turvaavia lakeja, tai lainsäädäntö ei tunnusta alkuperäiskansojen omikseen kokemia oikeuksia maahan, veteen ja elinkeinoon. Alkuperäiskansojen asuinalueilta löytyvät luonnonvarat ja turismin tuomat tuotot lisäävät kilpailua alkuperäiskansojen asuinalueiden käytöstä. Valtioiden käytäntöä voidaan vastauksessa pitkälti selittää myös alkuperäiskansojen kulttuurin aliarvioimisella ja sillä, että valtio ei luottanut

alkuperäiskansojen kykyyn toimia itsenäisesti. Lisäksi kokelas voi nostaa yhteisistä ongelmista esiin itsehallinnon puutteet ja väestön sulauttamisen valtaväestöön.

Kiitettävä vastaus on analyttisempi, ja alkuperäiskansojen eri kohtalot sijoitetaan esimerkkien avulla ymmärrettävään historialliseen ja poliittiseen kontekstiin. Kiitettävässä vastauksessa pohditaan tarkemmin ongelmien synnyn taustahistoriaa, jolloin käsittelyyn voidaan ottaa esimerkiksi kolonialistinen ja imperialistinen siirtomaahallinto, kulttuuridarwinismi etnosentrisine asenteineen, pakkokäännätyminen kristinuskoon tai muuttoliike. Kokelas voi pohtia esimerkiksi seuraavia seikkoja: Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ihmisoikeuksien julistuksen myötä keskustelu alkuperäiskansojen huonosta kohtelusta laajeni ja johti pitkällä tähtäimellä myös parannuksiin. Aineistossa mainitut valtiot Meksiko ja Nicaragua ovat molemmat hyväksyneet ILO 169:n eli alkuperäiskansasopimuksen vuodesta 1989, mutta Suomi ei ole vielä ratifoinut sopimusta. Toisaalta Suomessa saamelaisilla on perustuslain turvaama itsehallinto koulutuksen ja kulttuurin suhteen. Vastauksessa voidaan pohtia myös maanomistuskiistojen selvittämiseen liittyviä ongelmia, sillä kiistat saattavat olla satoja vuosia vanhoja.

Osa 2: 30 pisteen tehtävät

7. Orjuus historiallisena ilmiönä (30 p.)

7.1 (18 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas ymmärtää, ettei orjuus antiikin Roomassa ollut aina samanlaista, vaan orjan hyvinvointi riippui olennaisesti hänen tehtävästään ja osaamisestaan. Orja oli aina jonkun omaisuutta, ja orjien elämä ja kuolema oli isäntien päätöksen varassa. Huonoimmassa asemassa olivat kaivoksissa työskennelleet orjat sekä kaleeriorjat. Toiseen ääripäähän sijoittuivat varakkaiden talouksien kotiorjat, jotka elivät suhteellisen siedettävissä oloissa. Näiden ääripäiden väliin sijoittuivat maataloudessa ja käsityöläisten tai manufaktuuri-teollisuuden palveluksessa työskennelleet orjat. Kokelas ymmärtää, että Rooman talous perustui suurelta osin orjien työpanokseen. Tämä mahdollisti yhteiskunnan vaurastumisen, mutta toisaalta halvan työvoiman saatavuus vähensi tarvetta teknisten innovaatioiden kehittämiseen. Hyvä vastaus on kytketty tehtävän aineistoihin ja aineistojen edustavuutta on arvioitu. Esimerkiksi aineisto 7.A on historian tutkijoiden näkemys lapsiorjien asemasta. Heidän näkemystään voi pitää lähtökohtaisesti luotettavana. Se perustuu todennäköisesti laajaan tutkimusaineistoon. Aineisto 7.B on kahden roomalaiseen ylimystöön kuuluneen henkilön keskinäistä kirjeenvaihtoa. Näkemykset kuvaavat heidän

henkilökohtaisia ajatuksiaan orjien tai palvelusväen kohtelusta eivätkä välttämättä ole yleistettävissä. Aineisto 7.C on videokatkelma 1950-luvun elokuvasta. Elokuva edustaa populaarikulttuurin näkemystä antiikista ja on vahvasti dramatisoitu.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas erittelee tarkemmin konkreettisten esimerkkien avulla, kuinka paljon orjien asema riippui heidän tehtävistään, esim. peltotöitä tekevien orjien asema verrattuna lääkäreihin, opettajiin tai kirjureihin. Harvinaisiin ammatteihin erikoistuneet orjat olivat kalliimpia kuin ruumiillisen työn tekijät, ja heitä kohdeltiin myös hyvin – kuten arvokasta omaisuutta ylipäätään. Varakkaiden perheiden kotiorjien ja heidän isäntiensä välille kehittyi usein ystävyysuhteita, ja monet isännät vapauttivat suosikkiorjiaan – viimeistään testamentissaan. Plinius nuoremman vapautettu orja Zosimus on tästä hyvä esimerkki. Kokelas kuitenkin huomioi, että eliittiorjatkin olivat omaisuutta eikä heillä ollut mitään vapaille miehille kuuluneita oikeuksia. Kokelas analysoi orjien merkitystä Rooman taloudelle yksityiskohtaisemmin ja huomioi myös tilanteen muutoksen eri ajanjaksoina. Valloitusotien loputtua orjien hankkiminen vaikeutui, ja tällä oli negatiivinen vaikutus koko valtakunnan talouteen.

7.2 (12 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas erittelee joitakin keskeisiä syitä orjuuden lakkauttamiseen. 1700-luvun valistusajattelun mukanaan tuoma ajatus kaikkien ihmisten tasa-arvosta ei johtanut konkreettisiin muutoksiin sen enempää naisten kuin orjienkaan asemassa, mutta valistusaatteet jäivät elämään ja vaikuttivat 1800-luvulla ensin Euroopassa ja sitten Yhdysvalloissa orjuuden kieltämiseen. Koneellistuminen johti voimakkaammin teollistuneilla alueilla tuotannon työvoimaintensiivisyyden vähenemiseen ja siten orjuuden taloudellisen merkityksen pienenemiseen. Orjuuden moraalisen oikeutuksen epäily niin valistuksen inspiroimana kuin kristillisen ajattelun vuoksi sekä taloudelliset syyt johtivat orjuuden kieltämiseen. Joillakin maatalousvaltaisilla alueilla, esimerkiksi Yhdysvaltain etelävaltioissa, olisi orjuutta haluttu jatkaa pidempään.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas pohtii edellä esitettyjä syitä yksityiskohtaisemmin, monipuolisemmin ja analyttisemmin. Kokelas voi myös – perustellen – kyseenalaistaa kysymyksen perusolettamuksen ja väittää orjuuden jatkuvan edelleen, joskin laittomasti (esim. seksiorjat, osittain siirtotyöläiset).

8. YK ja maailman konfliktit (30 p.)

8.1 (14 p.)

Hyvässä vastauksessa ymmärretään turvallisuusneuvoston asema YK:ssa ja veto-oikeuden merkitys. Vastauksessa havaitaan, että 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa veto-oikeutta käyttivät eniten Yhdysvallat ja Venäjä, mutta sittemmin veto-oikeutta ovat aktiivisimmin käyttäneet Venäjä ja Kiina, ja usein yhteisrintamassa. Vastauksessa voidaan pohtia esimerkiksi, miten tämä heijastaa Venäjän ja Kiinan lähentyneitä suhteita ja etenkin intressejä vastustaa Yhdysvaltain pyrkimyksiä. Vastauksessa havaitaan, että selvästi eniten veto-oikeutta on käytetty Lähi-itää koskevissa kysymyksissä. Lähi-idässä Yhdysvalloilla ja Venäjällä on jo kauan ollut ristikkäisiä valtapoliittisia pyrkimyksiä, ja ne ovat tukeneet eri valtioita ja poliittisia ryhmittymiä.

Kiitettävässä vastauksessa on käsitelty YK:n turvallisuusneuvoston merkitystä suurvaltapolitiikan näyttämönä ja otettu esille erilaisia tapauksia, joissa veto-oikeutta on käytetty, sekä pohdittu niiden syitä. Vastauksessa voidaan pohtia lähemmin muun muassa Kiinan aktivoitumista ja sen taustasyitä. Kiinan taloudellinen vaikutusvalta maailmalla on kasvanut, ja se on ryhtynyt haastamaan avoimemmin Yhdysvaltain globaalia johtoasemaa solmimalla yhteistyösuhteita eri maiden kanssa. Tämä on alkanut asettaa Kiinan ja Yhdysvaltain edut vastakkain aiempaa useammin. Venäjän ja Kiinan suhteet eivät ole ongelmattomat, mutta maita yhdistää niiden intressi vastustaa Yhdysvaltain johtoasemaa ja välttää ennakkotapauksia, joissa kansainvälinen yhteisö puuttuu yksittäisen valtion sisäisiin asioihin. Taulukossa voidaan havaita myös kriisialueita, kuten Ukraina ja Georgia, joissa jokin suurvalta on pyrkinyt kontrolloimaan etupiirikseen katsomiensa maiden tilannetta.

8.2 (16 p.)

Hyvässä vastauksessa tarkastellaan joitain keskeisiä YK:n toiminnan kohteita, esimerkiksi työtä pakolaisten auttamiseksi ja rauhanturvatehtäviä. Toiminnasta annetaan joitain konkreettisia esimerkkejä. Esitetään jokin perusteltu arvio Guterresin tilannekatsauksen puolesta tai sitä vastaan. Guterresin puheessa voidaan kiinnittää huomiota useisiin teemoihin, kuten turvallisuusneuvoston toimintaan, epäsymmetristen konfliktien yleisyyteen ja suurvaltojen suhteiden ongelmiin. Perusteluina tulee esittää konkreettisia huomioita maailmanpolitiikan tapahtumista.

Kiitettävässä vastauksessa YK:n toiminnan kohteita ja muotoja tarkastellaan kattavammin ja YK:n toimintaa kuvataan monin konkreettisin esimerkein. Sellaisia voivat olla esimerkiksi Yhdysvaltojen hyökkäys Irakiin ilman YK:n hyväksyntää sekä Venäjän Ukrainan kriisissä käyttämä voimapolitiikka, jota YK ei kyennyt estämään. YK on usein epäonnistunut konfliktien ratkaisemisessa, mistä esimerkkinä voi olla Syyrian sota. Kokelas huomioi YK:n arvovaltaa nakertavat suurvaltojen teot. Vastauksessa voidaan tarkastella myös esimerkiksi ympäristön, naisten ja lasten oikeuksien ja ihmisoikeuksien puolesta tehtävä työ konfliktien ehkäisyksi pitkällä tähtäyksellä. Toiminta on saanut eri aikoina erilaisia muotoja, ja esimerkiksi ympäristökysymykset ovat tulleet esiin vasta viime vuosikymmenillä. Kiitettävässä vastauksessa arvio Guterresin katsauksen osuvuudesta on monipuolisesti perusteltu. Vastauksessa pohditaan puhujaan ja puheen esittämisaikaan liittyviä lähdekriittisiä seikkoja.

9. Suomen ja läntisten suurvaltojen suhteet toisen maailmansodan aikana (30 p.)

9.1 (14 p.)

Hyvässä vastauksessa löydetään pilapiirrosten näkemykset Suomesta toisaalta puolustuskyvyttömänä Neuvostoliiton uhrina, toisaalta urheana aluettaan puolustavana maana. Pilapiirroksessa 9.A Suomi on kuvattu viattoman näköisenä, sirona neitona, josta Neuvostoliitto on ottanut tiukan otteen ja jota se uhkaa väkivallalla. Stalinin kommentin voi tulkita viittaavan Mainilan laukauksiin. Pilapiirroksessa 9.B Suomi ja Neuvostoliitto ovat nyrkkeilykehässä. Huomattavasti pienikokoisempi Suomi heittelee isoa Neuvostoliittoa vaivattomasti. Tekstikatkelma 9.C antaa sankarillisen kuvan talvisotaa käyvästä Suomesta, joka yksin taistelee suurta ylivoimaa vastaan. Brittiläisen ministeri Winston Churchillin puhetta voidaan pitää julkisena osoituksena Suomea kohtaan tunnetusta myötätunnosta ja arvostuksesta. Churchill pyrkii vaalimaan hyviä suhteita Suomeen. Tekstikatkelma 9.D on Churchillin yksityinen kirje Mannerheimille jatkosodan ajalta. Britannia on nyt Neuvostoliiton liittolainen, ja tämä on vaatinut Britanniaa julistamaan sodan Suomea vastaan. Churchill yrittää vedota Mannerheimiin ja tuo esiin, että hän henkilökohtaisesti edelleen arvostaa Suomea.

Kiitettävässä vastauksessa piirroksia analysoidaan tarkemmin suhteessa niiden julkaisuaikoihin: New York Timesin kuva on joulukuulta 1939, jolloin talvisota oli vasta alkanut, ja Chicago Daily Tribunen tammikuulta 1940, jolloin Suomi näytti pystyvän antamaan täyden vastuksen Neuvostoliitolle. Kokelas havaitsee, että pilapiirroksia voi tulkita pilapiirroksen laatijoiden omiksi mielipiteiksi ja että niillä pyritään todennäköisesti vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin. Churchillin osalta vastauksessa huomataan hänen alleviivattu halunsa esiintyä syksyllä 1941 yksityishenkilönä, vaikka hän tuossa vaiheessa oli jo pääministeri,

ja hänen yrityksensä tehdä marsalkka Mannerheimin kautta merkittäviä ehdotuksia sotatilanteen muuttamiseksi. Yhteenvedon vastauksessa todetaan Suomi-kuvan olleen erittäin positiivinen.

9.2 (16 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esille länsivaltojen myönteinen suhtautuminen Suomeen talvisodan aikana. Suomi ei ottanut apua vastaan, koska se olisi tullut liian myöhään, vaan Suomi ja Neuvostoliitto tekivät rauhan maaliskuussa 1940. Suhteet länsiliittoutuneisiin huononivat, kun Suomi ryhtyi avoimeen yhteistyöhön Saksan kanssa ja yhteistyö jatkui vuoteen 1944 saakka. Läntisten suurvaltojen näkökulmasta Suomi oli jatkosodassa 1941 hyökkääjä ja Saksan liittolainen. Kauppa-suhteet länsimaihin katkesivat, ja Suomi oli taloudellisesti riippuvainen Saksasta. Britannia yritti painostaa Suomea lopettamaan hyökkäyksen ja julisti Suomelle sodan 1941. Yhdysvallat katkaisi diplomaattisuhteet Suomeen vuonna 1944. Suomi teki erillisrauhan liittoutuneiden kanssa syksyllä 1944 ja katkaisi suhteensa Saksaan. Rauhannehtojen mukaisesti Suomi joutui häättämään saksalaiset pois Pohjois-Suomesta Lapin sodassa. Liittoutuneiden valvontakomissio saapui Suomeen valvomaan rauhannehtojen toteutumista.

Kiitettävässä vastauksessa käsitellään lisäksi laajemmin suhteiden luonnetta ja yhteyksiä kansainvälisen tilanteen kehittymiseen koko sodan ajan. Vastauksessa voidaan nostaa esiin esimerkiksi seuraavia seikkoja: Kansainliitto erotti Neuvostoliiton jäsenyydestään tämän hyökättyä Suomeen talvisodassa, mutta varsinaista apua saatiin länsivalloilta hyvin vähän. Avustusjoukkojen lähettämistä suunniteltiin, mutta se jäi toteutumatta. Jatkosodan aikana Iso-Britannia julisti sodan Suomelle, mutta ei ryhtynyt minkäänlaisiin sotatoimiin. Yhdysvallat puolestaan ei julistanut sotaa Suomelle. Jatkosodan päätyttyä liittoutuneet antoivat Neuvostoliitolle pääroolin Suomea koskeissa asioissa, mikä näkyi esimerkiksi siinä, että valvontakomissio koostui pääosin Neuvostoliiton edustajista.